

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง โดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้ คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 การประเมินศักยภาพด้านพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ

ส่วนที่ 3 การประเมินศักยภาพด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 4 การประเมินศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษา

ส่วนที่ 5 การประเมินศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 6 แนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย

ตารางที่ 3 เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ ประสพการณ์ และภูมิลำเนาของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	18	72.0
หญิง	7	28.0
รวม	25	100.0

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
อายุ			
	21 - 30 ปี	9	36.0
	31 - 40 ปี	11	44.0
	41 - 50 ปี	4	16.0
	51 - 60 ปี	1	4.0
	รวม	25	100.0
ระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่าประถมศึกษา	4	16.0
	ประถมศึกษา	5	20.0
	มัธยมศึกษา	13	52.0
	อนุปริญญา	2	8.0
	ปริญญาตรี	1	4.0
	รวม	25	100.0
สถานภาพ			
	ข้าราชการ	1	4.0
	ลูกจ้างประจำ	11	44.0
	ลูกจ้างชั่วคราวรายวัน	13	52.0
	รวม	25	100.0
ประสบการณ์ในการทำงานด้านอุทยานแห่งชาติ			
	น้อยกว่า 5 ปี	4	16.0
	5 - 10 ปี	12	48.0
	11 - 15 ปี	6	24.0
	มากกว่า 15 ปี	3	12.0
	รวม	25	100.0

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ภูมิลำเนา		
จังหวัดอุบลราชธานี	19	76.0
จังหวัดอื่น	6	24.0
รวม	25	100.0

ภารกิจหลักของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย คือ การป้องกันดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งต้องใช้ความมานะอุตสาหะและความอดทนในการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ยากลำบาก บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ส่วนใหญ่จึงเป็นเพศชาย โดยมีหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเพียงคนเดียวที่เป็นข้าราชการ นอกจากนั้นมีลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราวรายวันปฏิบัติงานในพื้นที่รวมประมาณ 90 คน แต่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติมากถึง 4 แสนกว่าไร่ ในส่วนของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวจะมีเจ้าหน้าที่ประมาณ 20 คน เป็นผู้รับผิดชอบงานด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ การติดต่อประสานงานกับนักท่องเที่ยว การดูแลรักษาความสะอาด และงานด้านการรักษาความปลอดภัย ซึ่งนอกจากภารกิจดังกล่าวแล้วเจ้าหน้าที่กลุ่มนี้ยังต้องมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านอื่นๆ รวมทั้งงานป้องกันปราบปรามซึ่งเป็นกิจกรรมหลักตามที่ได้รับมอบหมายอีกด้วย

เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยเป็นคนอยู่ในวัยทำงาน คือมีอายุอยู่ในช่วง 21 – 40 ปี และมีประสบการณ์ทำงานด้านอุทยานแห่งชาติมาหลายปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้าอุทยานแห่งชาติและพนักงานพิทักษ์ป่าที่มีอายุการทำงานด้านอุทยานแห่งชาติอยู่ในช่วง 5 – 10 ปี ถือได้ว่ามีประโยชน์อย่างยิ่ง แต่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยก็มีข้อจำกัดที่สำคัญคือ เรื่องการศึกษาของเจ้าหน้าที่ซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและต่ำกว่า จะมีเพียงหัวหน้าอุทยานแห่งชาติคนเดียวที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับด้านการป่าไม้ ดังนั้น หากจะส่งเสริมหรือพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและงานด้านการท่องเที่ยว ควรจะมีการจัดอบรมหรือสัมมนา เพื่อให้การศึกษาเพิ่มเติม รวมทั้งเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ก็จะเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาความรู้ความสามารถที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับเจ้าหน้าที่ให้นำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

นอกจากนี้ การที่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อได้มีโอกาสทำงานใกล้บ้านประกอบกับเป็นคนที่มีแนวคิดร่วมสมัยพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงตาม

กระแสดูแลรักษาก็เป็นแรงจูงใจสำคัญที่สนับสนุนให้มีความตั้งใจในการดูแลรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น รวมทั้งพร้อมที่จะถ่ายทอดและสืบต่อแนวคิดด้านการอนุรักษ์ไปสู่เยาวชนคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของนายบุญมี จันทะสิทธิ์ ลูกจ้างชั่วคราวรายวัน ซึ่งเป็นคนบ้านแก้งเรื่องโดยกำเนิด แม้จะมีความรู้แค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่เป็นบุคลากรที่มีความมานะอดทน และมียุทธศาสตร์อันแน่วแน่ที่จะดูแลรักษาผืนป่าภูจองไว้เพื่อลูกหลานในอนาคต โดยเห็นได้จากการพยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ รวมทั้งพยายามเรียนรู้จากผู้บังคับบัญชาทุกระดับ ตลอดจนจดจำเมื่อได้มีโอกาสนำทางผู้รู้ ครู อาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้ามาศึกษาวิจัยในเขตอุทยานแห่งชาติ และเมื่อมีโอกาสเขาก็ไม่เคยละเลยที่จะนำสิ่งเหล่านั้นนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งถ่ายทอดข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียน นักศึกษา เยาวชน และสื่อมวลชน ผู้เข้ามาสัมผัสอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยน้อยคนนักที่จะไม่รู้จัก “ลุงบุญมี” นักสู้แห่งป่าภูจองคนนี้

4.1.2 กลุ่มตัวอย่างประชาชนในท้องถิ่นอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย

ตารางที่ 4 เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และภูมิลำเนาของประชาชน
ในท้องถิ่น

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
ชาย		98	56.3
หญิง		76	43.7
รวม		174	100.0
อายุ			
ต่ำกว่า 21 ปี		7	4.0
21 - 30 ปี		49	28.2
31 - 40 ปี		59	33.9
41 - 50 ปี		34	19.5
51 - 60 ปี		17	9.8
มากกว่า 60 ปี		8	4.6
รวม		174	100.0

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
โสด	22	12.7
สมรส	145	83.3
ม้าย	7	4.0
รวม	174	100.0
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	70	40.2
ประถมศึกษา	76	43.7
มัธยมศึกษา	14	8.1
อนุปริญญา	2	1.1
ปริญญาตรี	12	6.9
รวม	174	100.0
อาชีพ		
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	14	8.1
ประกอบอาชีพส่วนตัว	2	1.1
ค้าขาย	5	2.9
เกษตรกร	130	74.7
รับจ้างทั่วไป	17	9.8
แม่บ้าน	6	3.4
รวม	174	100.0
ภูมิลำเนา		
จังหวัดอุบลราชธานี	153	87.9
จังหวัดอื่น	21	12.1
รวม	174	100.0

กลุ่มตัวอย่างประชาชนในท้องถิ่นที่อาศัยบริเวณทางเข้าอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย เป็นเพศชายและเพศหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยมีอายุอยู่ในช่วง 21 - 40 ปี สมรสแล้วเป็น

ส่วนใหญ่ และที่สำคัญคือมีการศึกษาค้นคว้าเพียงแค่วาระระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 75.3 จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกปอ ซึ่งเป็น การเกษตรที่ต้องใช้พื้นที่เป็นหลัก เมื่อสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้นความต้องการที่ดินทำกินก็เพิ่มตาม มา ที่ดินใกล้เคียงที่จะหาได้ก็คือที่ป่าธรรมชาติบริเวณใกล้เคียงหมู่บ้าน ซึ่งในอดีตคนในหมู่บ้านยัง น้อยก็ไม่มีปัญหาอะไรมาก ปัจจุบันคนมากขึ้นจนพื้นที่ไม่เพียงพอจะรองรับได้ ประกอบกับเขตป่ารอบ บ้านได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ การบุกรุกขยายพื้นที่ทำกินต้องพบอุปสรรค ก่อให้ เกิดความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยซึ่งปฏิบัติงานตามหน้าที่ในการป้องกัน รักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมาตั้งแต่ประกาศอุทยานแห่งชาติเมื่อปี พ. ศ. 2530 แต่ปัจจุบัน ความรุนแรงของปัญหาได้คลี่คลายลง หลังจากที่ประชาชนบางส่วนมีโอกาสทำงานในอุทยานแห่งชาติ และนำแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปเผยแพร่ให้คนในครอบครัวและเพื่อนบ้านได้ทราบ

4.1.3 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย

ตารางที่ 5 เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ภูมิลำเนา และรูปแบบการเดินทางมาท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยว

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	51	51.0
	หญิง	49	49.0
	รวม	100	100.0
อายุ			
	ต่ำกว่า 21 ปี	62	62.0
	21 - 30 ปี	17	17.0
	31 - 40 ปี	7	7.0
	41 - 50 ปี	10	10.0
	51 - 60 ปี	2	2.0
	มากกว่า 60 ปี	2	2.0
	รวม	100	100.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1	1.0
ประถมศึกษา	8	8.0
มัธยมศึกษา	66	66.0
อนุปริญญา	10	10.0
ปริญญาตรี	12	12.0
สูงกว่าปริญญาตรี	3	3.0
รวม	100	100.0
อาชีพ		
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	14	14.0
บริษัทเอกชน	1	1.0
ประกอบอาชีพส่วนตัว	10	10.0
ค้าขาย	3	3.0
เกษตรกร	8	8.0
นักศึกษา / นักเรียน	64	64.0
รวม	100	100.0
ภูมิลำเนา		
จังหวัดอุบลราชธานี	47	47.0
จังหวัดอื่น	53	53.0
รวม	100	100.0
จังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน		
จังหวัดอุบลราชธานี	81	81.0
จังหวัดอื่น	19	19.0
รวม	100	100.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ยานพาหนะที่ใช้เดินทางมาท่องเที่ยว		
รถยนต์ส่วนตัว	34	34.0
รถจักรยานยนต์ส่วนตัว	6	6.0
รถยนต์เช่า	43	43.0
รถจักรยานยนต์เช่า	2	2.0
รถโดยสารประจำทาง	2	2.0
รถยนต์ของบริษัททัวร์	13	13.0
รวม	100	100.0
จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทาง		
1-5 คน	15	15.0
6-10 คน	5	5.0
11-15 คน	26	26.0
15 คน ขึ้นไป	54	54.0
รวม	100	100.0
ลักษณะกลุ่มในการเดินทางท่องเที่ยว		
เดินทางโดยลำพัง	3	3.0
ครอบครัว	6	6.0
กลุ่มเพื่อน	55	55.0
มาพร้อมกับสถาบันการศึกษา	36	36.0
รวม	100	100.0
วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว		
ศึกษาหาความรู้	12	12.0
พักผ่อน	21	21.0
สัมผัสธรรมชาติ	35	35.0
ออกกำลังกาย	3	3.0
ผจญภัย	7	7.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว (ต่อ)		
แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์	16	16.0
สนุกสนาน	6	6.0
รวม	100	100.0

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยร้อยละ 62.0 มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา ของสถาบันการศึกษาต่างๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยเดินทางมาเป็นหมู่คณะกับกลุ่มเพื่อน มีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าเป็นโอกาสอันดีในการที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยจะจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งสร้างจิตสำนึกและความตระหนักด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนของชาติ แต่อย่างไรก็ดีด้วยยังมีข้อจำกัดอีกหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยอยู่ห่างจากตัวจังหวัดอุบลราชธานีถึงประมาณ 150 กิโลเมตร ประกอบกับเส้นทางคมนาคมยังไม่สะดวกเท่าที่ควร รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึงจึงทำให้ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่นักท่องเที่ยวทั่วไปทั้งที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและน่าสนใจหลายแห่ง โดยจะเห็นได้จากการสำรวจพบว่าร้อยละ 81 ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยเป็นคนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนั้นสิ่งสำคัญประการแรกที่จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนคือการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ทั้งในระดับท้องถิ่น รวมถึงระดับประเทศ และจากการที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาเพื่อสัมผัสธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับจุดเด่นหรือข้อได้เปรียบของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ ทำให้มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดีในอนาคต

4.2 การประเมินศักยภาพด้านพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ

การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติจะพิจารณาจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดการศึกษาดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การประเมินศักยภาพด้านพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย

ตัวแปร	คะแนน (R_i)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W_i)	$W_i R_i$
1. ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า	4.19	5	20.95
2. สภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ เช่น ความหนาแน่น และขนาดของพันธุ์ไม้ในพื้นที่	4.10	4	16.40
3. ความงดงามของทิวทัศน์ธรรมชาติและลักษณะภูมิประเทศ	4.21	5	21.05
4. ลักษณะเด่นที่น่าสนใจของธรรมชาติ เช่น น้ำตก แก่ง หน้าผา ถ้ำ ลานหิน	4.38	5	21.90
5. ความหลากหลายของกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ	3.71	5	18.55
6. ความพร้อมของแหล่งศึกษาธรรมชาติ และสื่อความหมายธรรมชาติ	3.87	5	19.35
7. ลักษณะเด่นทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์	3.35	2	6.70
8. วัฒนธรรมท้องถิ่นและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น	3.26	2	6.52
รวม	31.07	33	131.42

จากตารางที่ 6 นำค่าผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนนค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าคะแนนตัวแปรที่ 1-8 มาคำนวณระดับศักยภาพด้านพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย ดังนี้

$$EP = W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_8R_8 / W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_8$$

$$EP = 131.42/33 = 3.98$$

จากค่าคะแนนศักยภาพที่คำนวณได้ เมื่อเปรียบเทียบกับระดับที่ได้กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าในด้านพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีศักยภาพสูง ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า พื้นที่ของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีความงดงามของทิวทัศน์ธรรมชาติและมีลักษณะเด่นทางธรรมชาติที่น่าสนใจอยู่ในระดับสูงมาก โดยเฉพาะน้ำตก ห้วยหลวงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่นักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่นรู้จักเป็นอย่างดี และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ทำให้ทราบว่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงามตามธรรมชาติอีกหลายแห่งที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา เนื่องจากมีข้อจำกัดในการคมนาคมและปัญหาเรื่องซากกับระเบิดที่หลงเหลืออยู่ซึ่งยังไม่ได้ดำเนินการกำจัดแต่อดีตที่เคยเป็นสมรภูมิสู้รบในแนวชายแดน

สำหรับเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ ผืนป่าของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาพนมดงรักเชื่อมต่อกับพื้นที่ป่าของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและกัมพูชาประชาธิปไตยในทิศตะวันออก ส่วนทางด้านทิศใต้ติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอودية จึงทำให้มีพื้นที่ป่ากว้างใหญ่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยอันสำคัญของสัตว์ป่านานาชนิดส่งผลให้อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีความพร้อมในด้านเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและสื่อความหมายธรรมชาติสูง นักท่องเที่ยวสามารถเลือกประกอบกิจกรรมนันทนาการที่ตนเองสนใจได้หลายประเภท เช่น การเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ ศึกษาพรรณไม้ ดูนก ดูผีเสื้อ เล่นน้ำตก พักผ่อนหย่อนใจ จัดค่ายพักแรม นอกจากนี้ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจหลายแห่ง เช่น สามเหลี่ยมมรกต แหล่งโบราณคดีภูอ่างงูประสาธ กำแพงหินภูโคกใหญ่ ประกอบกับมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความ เป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นรอบๆ อุทยานแห่งชาติไม่ว่าจะเป็นอำเภอนาจะหลวย อำเภอน้ำยืน และอำเภอบุณฑริก ซึ่งเป็นรอยต่อของ 3 ประเทศ ในนามสามเหลี่ยมมรกตที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน การซึมซับและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมมีอยู่อย่างต่อเนื่องและนำศึกษาเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีความเหมาะสมสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต

4.3 การประเมินศักยภาพด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

พิจารณาจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดการศึกษาดังตารางที่ 7 – 9

ตารางที่ 7 การประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย

ข้อความ	คะแนน (R)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W)	W _i R _i
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ ควรสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเต็มที่	4.72	5	23.6
2. การให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ควรเปิดโอกาสให้ราษฎรท้องถิ่นมีส่วนร่วม	3.52	5	17.6
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมาก โดยไม่ต้องคำนึงถึงสภาพธรรมชาติ	3.76	5	18.8
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้	3.68	5	18.4
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีผลกระทบน้อยที่สุดต่อสภาพธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ	4.52	5	22.6
6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นเฉพาะผลตอบแทนสูงสุดทางเศรษฐกิจต่อราษฎรและต่อท้องถิ่นเท่านั้น	3.32	4	13.28

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อความ	คะแนน (R _i)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W _i)	W _i R _i
7. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่จำเป็นต้องมี การสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ แก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและ ราษฎรท้องถิ่น	3.68	5	18.40
8. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่จำเป็นต้องมี การสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ แก่นักท่องเที่ยว	3.68	5	18.40
รวม	30.88	39	151.08

จากตารางที่ 7 นำค่าผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนนค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าคะแนน
มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีถ่วงน้ำหนัก ดังนี้

$$EP = W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_8R_8 / W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_8$$

$$EP = 151.08 / 39 = 3.87$$

จากค่าคะแนนที่คำนวณได้เมื่อเปรียบเทียบกับระดับที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่
อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง โดย
เฉพาะหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านสื่อความหมายธรรมชาติของฝ่ายประชาสัมพันธ์
และเผยแพร่ ส่วนพนักงานพิทักษ์ป่าบางคนซึ่งมักจะเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมานาน มีความสนใจ
และรักงานด้านการสื่อความหมายเป็นทุนเดิมอยู่แล้วจะมีความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างดี

เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องสูงในเรื่องการสนับสนุนให้นักท่องเที่ยว
ได้เรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น และผลกระทบที่น้อยที่สุดต่อสภาพธรรมชาติและทรัพยากร
ธรรมชาติ แต่เจ้าหน้าที่บางคนยังเข้าใจคลาดเคลื่อนโดยคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้น
เฉพาะผลตอบแทนสูงสุดทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวเป็นหลัก และไม่ควรมีเปิดโอกาสให้ประชาชน
ในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจ
ในหลักการและแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่เจ้าหน้าที่กลุ่มนี้ เพื่อให้การพัฒนางานด้านนี้ดำเนิน
ไปด้วยความราบรื่นต่อไปในอนาคต

ตารางที่ 8 การประเมินการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย

ตัวแปร	คะแนน (R _i)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W _i)	W _i R _i
1. ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	2.68	5	13.40
2. ความสามารถในการป้องกันดูแลรักษาสภาพธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ	3.32	5	16.60
3. การเปิดโอกาสให้ราษฎรท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ภายใต้กฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ	2.84	5	14.20
4. การเปิดโอกาสให้เอกชนประกอบการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภายใต้กฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ	2.24	4	8.96
5. การกำหนดเขตการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีศักยภาพให้เป็นพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉพาะ	3.32	5	16.60
6. ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เช่น วิทยุสื่อสาร พาหนะ	2.80	4	11.20
7. การจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา เยาวชน และนักท่องเที่ยว	3.68	5	18.40

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ตัวแปร	คะแนน (R _i)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W _i)	W _i R _i
8. การเผยแพร่ แจกข้อมูลข่าวสาร และ การสื่อความหมายธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยว	3.36	5	16.80
9. การจัดให้มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายที่พร้อมจะให้บริการนักท่องเที่ยว	3.28	5	16.40
10. ความพอเพียงของบุคคลกรที่มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ	1.44	3	4.32
11. การให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากร- ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจน กฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติแก่ผู้ประกอบการ ราษฎรท้องถิ่น	3.28	5	16.40
12. การประสานงานกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว ราษฎรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านกฎระเบียบและคุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.88	5	14.40
รวม	35.12	56	167.68

จากตารางที่ 8 นำค่าผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนนค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าคะแนนตัวแปรที่ 1 – 12 มาคำนวณระดับศักยภาพการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

$$EP = W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_{12}R_{12} / W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_{12}$$

$$EP = 167.68 / 56 = 2.99$$

จากค่าคะแนนที่คำนวณได้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่าอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง เพราะถึงแม้ว่าอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยจะมีความ

สามารถในการจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา เยาวชน และนักท่องเที่ยวในระดับสูง โดยเห็นได้จากสถาบันการศึกษาหลายแห่งในจังหวัดอุบลราชธานีได้นำนักเรียน นักศึกษา มาทัศนศึกษาและจัดค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นประจำ แต่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการให้บริการท่องเที่ยวและสื่อความหมายธรรมชาติ ประกอบกับยังมีศักยภาพระดับปานกลางในเรื่องความสามารถในการป้องกันดูแลรักษาสภาพธรรมชาติ การกำหนดเขตการจัดการพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพให้เป็นพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉพาะ ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน การเผยแพร่ข่าวสารและการสื่อความหมายธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยว การจัดให้มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายที่พร้อมจะให้บริการนักท่องเที่ยว และการให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติแก่ผู้ประกอบการรวมถึงราษฎรท้องถิ่น

นอกจากนี้ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยยังขาดการประสานงานกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวและราษฎรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งยังไม่เปิดโอกาสให้ราษฎรท้องถิ่นหรือเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวแต่อย่างใด ซึ่งส่วนนี้ถือว่าเป็นปัจจัยจำกัดที่ต้องเร่งแก้ไขปรับปรุงให้มีความพร้อมและเหมาะสมโดยเร็วหากจะพัฒนาให้อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพ

ตารางที่ 9 การประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ตัวแปร	คะแนน (R _i)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W _i)	W _i R _i
1. การได้มีประสบการณ์เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ	4.02	5	20.10
2. การบังคับใช้กฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติต่อนักท่องเที่ยว	3.56	4	14.24
3. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ	3.75	5	18.75

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ตัวแปร	คะแนน (R _i)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W _i)	W _i R _i
4. การจัดและให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกของอุทยานแห่งชาติ เช่น ที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขา ถังขยะ ลานจอดรถ	3.56	4	14.24
5. คุณภาพของสื่อให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ เช่น เอกสารเผยแพร่ ป้ายสื่อความหมาย นิทรรศการ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	3.21	5	16.05
6. การดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวโดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	3.75	4	15.00
7. การป้องกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ	3.98	5	19.90
8. การให้บริการข้อมูลความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	3.69	5	18.45
รวม	29.52	37	136.73

จากตารางที่ 9 นำค่าผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนนค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าคะแนนตัวแปรที่ 1 – 8 มาคำนวณระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากการเดินทางมาอุทยานแห่งชาติ ภูจองนายอย ดังนี้

$$EP = W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_8R_8 / W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_8$$

$$EP = 136.73 / 37 = 3.69$$

ค่าคะแนนที่คำนวณได้ แสดงให้เห็นว่าโดยรวมแล้วนักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจในระดับสูงจากการเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจสูงในเรื่องการได้มีประสบการณ์เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ การป้องกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การให้บริการข้อมูลความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ การบังคับใช้กฎระเบียบกับนักท่องเที่ยว การจัดและให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขา ถังขยะ ลานจอดรถ และการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว สำหรับเรื่องปริมาณรวมทั้งคุณภาพของสื่อต่างๆ เช่น เอกสารเผยแพร่ นิทรรศการ ป้ายสื่อความหมาย นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ซึ่งในส่วนนี้อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยกำลังอยู่ระหว่างการปรับปรุงเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

และจากตารางที่ 7 – 9 สามารถนำค่าคะแนนที่คำนวณได้ทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อคำนวณระดับศักยภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย ได้ดังนี้

$$EP = \frac{3.87 + 2.99 + 3.69}{3}$$

$$EP = 10.55 / 3 = 3.51$$

จากค่าคะแนนที่คำนวณได้ แสดงให้เห็นว่าอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีศักยภาพด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับสูง โดยพิจารณาจากผลการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับสูงเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว และในส่วนของนักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจจากการเดินทางมาท่องเที่ยวในระดับสูงเช่นกัน อย่างไรก็ตามอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยก็ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอีกหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติตั้งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

4.4 การประเมินศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษา

การพิจารณาองค์ประกอบด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษาของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย มีรายละเอียดการศึกษาดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การประเมินศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษา

ตัวแปร	คะแนน (R)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W)	WR _i
1. มีการจัดกิจกรรมที่เน้นการให้ความรู้ด้านระบบนิเวศและธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยว	3.44	5	17.20
2. มีการจัดกิจกรรมที่เน้นการให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว	2.80	2	5.60
3. มีการจัดกิจกรรมที่เอื้อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ประสบการณ์ที่ดี ก่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม	3.64	5	18.20
4. มีการจัดกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.48	5	17.40
5. มีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถและทักษะในการให้ความรู้เรื่องธรรมชาติระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ ให้แก่นักท่องเที่ยว ทราบอย่างละเอียดถูกต้องและชัดเจน	2.68	5	13.40
6. มีเจ้าหน้าที่เป็นผู้นำในด้านการปฏิบัติตนที่ดีแก่นักท่องเที่ยว และสามารถเป็นผู้ชี้แนะ ตักเตือนนักท่องเที่ยวที่ปฏิบัติตนไม่เหมาะสมได้	3.32	4	13.28

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ตัวแปร	คะแนน (R)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W _i)	W _i R _i
7. นักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น มี ส่วนในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความ คิดเห็น ร่วมกันอย่างเท่าเทียม	2.56	4	10.24
รวม	21.92	30	95.32

จากตารางที่ 10 นำค่าผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนนค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าคะแนนตัวแปรที่ 1 - 7 มาคำนวณระดับศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษาของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

$$EP = W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_7R_7 / W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_7$$

$$EP = 95.32 / 30 = 3.17$$

จากค่าคะแนนศักยภาพที่คำนวณได้ แสดงให้เห็นว่าอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีศักยภาพปานกลางในด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษา กล่าวคือ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการให้ความรู้ด้านระบบนิเวศและธรรมชาติ รวมทั้งจัดให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดีอันจะก่อให้เกิดจิตสำนึกและความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ แต่เนื่องจากอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีเจ้าหน้าที่เพียงไม่กี่คนที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการถ่ายทอดความรู้เรื่องธรรมชาติ ระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์แก่นักท่องเที่ยว โดยเจ้าหน้าที่ส่วนที่รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานด้านนี้ในปัจจุบันส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาค่อนข้างต่ำและขาดประสบการณ์ รวมทั้งไม่เคยผ่านการเรียนรู้และฝึกอบรมโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อน ประกอบกับนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นไม่ค่อยมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นร่วมกัน จึงทำให้โดยภาพรวมแล้วอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษายังอยู่ในระดับปานกลาง

4.5 การประเมินศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

การพิจารณาองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จะพิจารณาจากการให้บริการท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น มีรายละเอียดการศึกษาดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การประเมินศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

ตัวแปร	คะแนน (R _i)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W _i)	W _i R _i
1. มีส่วนร่วมในการให้บริการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เช่น นำเที่ยว บริการที่พัก อาหาร ขายของที่ระลึก เป็นต้น	1.59	5	7.95
2. มีการรวมกลุ่มเป็นชมรม สมาคม เพื่อประกอบการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ	1.54	4	6.16
3. มีการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติแก่นักท่องเที่ยว	2.58	5	12.9
4. มีการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว	2.03	2	4.06
5. มีการให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อความปลอดภัยระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ	2.50	4	10.00
6. มีการให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ	2.26	5	11.30
รวม	12.50	25	52.37

จากตารางที่ 11 นำค่าผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนนค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าคะแนนตัวแปรที่ 1 – 6 มาคำนวณระดับศักยภาพด้านการให้บริการท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่นของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

$$EP = W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_6R_6 / W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_6$$

$$EP = 52.37 / 25 = 2.09$$

จากค่าคะแนนที่คำนวณได้ แสดงให้เห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นรอบๆ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีศักยภาพในการให้บริการท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติในระดับต่ำ เนื่องจากปัจจุบันยังขาดการประสานงานที่ดีระหว่างอุทยานแห่งชาติกับชุมชนในท้องถิ่น รวมทั้งการให้ความรู้ที่ถูกต้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยสภาพปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการท่องเที่ยวเท่าที่ควร ดังนั้น การรวมกลุ่มเป็นชมรมหรือสมาคม เพื่อบริการนำเที่ยว บริการที่พัก ขายอาหาร ขายของที่ระลึก จึงยังไม่เกิดขึ้น แต่จากการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่นที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณทางเข้าอุทยานแห่งชาติพบว่าหลายคนมีความต้องการที่จะเข้ามาดำเนินการในส่วนนี้ โดยเฉพาะคนที่เคยเข้ามาขายอาหารและเครื่องดื่มในช่วงวันหยุดและเทศกาลสำคัญเมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ ประชาชนในท้องถิ่นยังมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและคำแนะนำต่างๆ กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยน้อย ส่วนใหญ่แล้วนักท่องเที่ยวมักจะสอบถามเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยว แต่ประชาชนชนในท้องถิ่นหลายคนยังขาดข้อมูลในส่วนนี้ เพราะมักจะให้ข้อมูลเพียงสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ คือ น้ำตกห้วยหลวง แก่งกะเลา หรือ แก่งสามพันปี เท่านั้น

4.6 แนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แผนการเบื้องต้น อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย (อ้างใน อนุศักดิ์ ศรีทองแดง, 2531) ได้กำหนดกิจกรรมต่างๆ ขึ้น เพื่อส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การบริการนักท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2532 – 2536) ดังนี้

1. จัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ เพื่อบริการแนะนำนักท่องเที่ยว
2. ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเพื่อชมสภาพป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์บางส่วน โดยจัดกลุ่มนำเดินป่า
3. ปรับปรุงบริเวณที่ชุมนุมของนักท่องเที่ยว โดยจัดให้มีห้องน้ำ ห้องสุขา ระบบกำจัด

ชยะ ป้ายสื่อความหมาย ชุ่มและที่นั่งอย่างพอเพียงและเหมาะสม

4. ดำเนินการสื่อความหมายธรรมชาติในรูปของทางเดินศึกษาธรรมชาติ และทางเดินชมทิวทัศน์ โดยมีการจัดม้านั่งริมทาง จุดชมวิวยุทธศาสตร์และถ่ายภาพ พร้อมป้ายสื่อความหมายที่เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติบริเวณสองข้างทาง

จากการที่ผู้ศึกษาได้สำรวจสภาพพื้นที่พบว่าอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยได้ดำเนินงานบางส่วนตามแผนการเบื้องต้นแล้ว เช่น จัดทำศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บ้านพัก ห้องน้ำ ห้องสุขา ป้ายสื่อความหมาย เส้นทางศึกษาธรรมชาติ และบางกิจกรรมอยู่ระหว่างการดำเนินการ ดังนั้นจึงนำแนวคิดการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ มาประยุกต์เข้ากับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หลักการและนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผสมผสานกับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดสามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านต่างๆ ได้ดังนี้

4.6.1 ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1. จัดทำแผนแม่บทสำหรับบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น GIS (Geographic Information System) มาใช้
2. ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า ด้วยการรักษาสภาพธรรมชาติให้คงสภาพเดิมไว้มากที่สุด และหากจะทำการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงใดๆ ควรคำนึงถึงความกลมกลืนกับธรรมชาติให้มากที่สุด
3. จำแนกกลุ่มนักท่องเที่ยวตามจำนวนและวัตถุประสงค์ของการเดินทาง เพื่อความเหมาะสมในการให้บริการและอำนวยความสะดวก และแบ่งพื้นที่การให้บริการให้สอดคล้องกัน
4. จัดให้มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายประจำแหล่งท่องเที่ยวสำคัญต่างๆ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว และให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ สัตว์ป่า หากนักท่องเที่ยวสนใจ โดยฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการสื่อความหมายธรรมชาติเพิ่มขึ้น เนื่องจากอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยยังมีเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความรู้ความสามารถด้านนี้น้อย
5. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่น เช่น น้ำตก แก่ง หรือ แหล่งประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้น เพื่อกระจายปริมาณนักท่องเที่ยว เพราะปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวจะมีเฉพาะบริเวณน้ำตกห้วยหลวงเป็นหลัก

6. จัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เช่น การ จีอีกรยานเสือภูเขา ค่ายพักแรม ดูนก
7. ปรับปรุงเส้นทางการคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ที่มีจุดเด่นที่ สำคัญให้สะดวกและเหมาะสม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต
8. จัดหาและปรับปรุงลานจอดรถให้เพียงพอและเหมาะสมในแต่ละจุดท่องเที่ยวที่ สำคัญ
9. ปรับปรุงเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีอยู่ด้วยการนำพันธุ์ไม้เดิมในพื้นที่มาปลูก เสริม และจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพิ่มขึ้นเพื่อจะได้เข้าถึงหรือใกล้แหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวที่มี ลักษณะเด่นและเป็นที่น่าสนใจ
10. จัดให้มีสถานที่ชมสัตว์ป่า โดยหลีกเลี่ยงการรบกวนการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า
11. จัดสถานที่ในการชมวิวาททัศน์เพิ่มจากเดิมซึ่งมีเฉพาะบริเวณน้ำตกห้วยหลวง
12. จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์หรือบอร์ดนิทรรศการเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา สถานที่ท่องเที่ยว พันธุ์ไม้ และสัตว์ป่าที่พบในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยเฉพาะพันธุ์ไม้ หายาก สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าอยู่ในภาวะถูกคุกคาม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ ข้อมูลเบื้องต้นก่อนเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่จริง
13. จัดทำป้ายแจ้งเตือนให้ระวังภัยในพื้นที่ล่อแหลมและคาดว่าจะเกิดอันตราย เพื่อให้นักท่องเที่ยวจะได้เพิ่มความระมัดระวัง
14. ปรับปรุงบันไดที่ใช้ในการขึ้น-ลงไปเที่ยวชมน้ำตกห้วยหลวงให้แข็งแรง มีความปลอดภัย และกลมกลืนกับธรรมชาติ
15. กำหนดมาตรการที่เข้มงวดในการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณน้ำตก ห้วยหลวงซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เนื่องจากปัจจุบันมีเศษขยะประเภทพลาสติก กระดาษ ทิ้งอยู่บ้าง และควรออกกฎระเบียบไม่ให้นักท่องเที่ยวนำอาหารและเครื่องดื่มไปรับประทานบริเวณ ด้านล่างน้ำตกเพื่อป้องกันปัญหาขยะ เพราะการเก็บและทำลายขยะบริเวณดังกล่าวทำได้ลำบาก
16. เพิ่มถังขยะให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันมีจำนวนน้อย นักท่องเที่ยวต้องนำขยะ ไปทิ้งไกล และควรมีป้ายบอกหรือชักชวนให้ทิ้งขยะในถังขยะที่อุทยานแห่งชาติได้จัดเตรียมไว้

4.6.2 ด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

1. สนับสนุนให้มีการจัดอบรม หรือ จัดค่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยให้ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาที่ขอความร่วมมือใน

การนำคณะนักเรียน นักศึกษา มาทัศนศึกษาหรือเข้าค่าย รวมทั้งควรจัดค่ายเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเชิญชวนนักเรียน นักศึกษา เยาวชน ประชาชนทั่วไป เข้ามาร่วมกิจกรรม

2. ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยว อันจะนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่องขยะ

3. จัดชุดประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ไปยังหมู่บ้านและโรงเรียนต่างๆ โดยรอบอุทยานแห่งชาติ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของป่าไม้และสัตว์ป่าแก่ประชาชน เยาวชน นักเรียน นักศึกษา อันจะก่อให้เกิดจิตสำนึก ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น

4. จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยมีการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ความสำคัญป่าไม้และสัตว์ป่า รวมถึงพรรณไม้และสัตว์ป่าสำคัญที่พบในอุทยานแห่งชาติ เพื่อสร้างความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติให้มากขึ้น

5. จัดอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวก่อนเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวที่ดี การเที่ยวป่าอย่างถูกวิธี และข้อพึงปฏิบัติในอุทยานแห่งชาติ เช่น ปฏิบัติตัวอย่างไรจึงจะไม่รบกวนสัตว์ป่า ไม่ทำลายพืชพรรณไม้และระบบนิเวศ

6. จัดกิจกรรมให้ประชาชน นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้ การเก็บขยะ เพื่อจะได้มีประสบการณ์ตรง อันจะก่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดี

7. จัดทำเอกสารเผยแพร่ เช่น หนังสือ แผ่นพับ แผ่นปลิว จุลสาร แจกจ่ายแก่นักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจ เพื่อเป็นการแนะนำรวมทั้งเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่หรือกิจกรรมที่สำคัญในเขตอุทยานแห่งชาติ

8. จัดทำแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อปลูกจิตสำนึกและความตระหนักตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ

9. เพิ่มป้ายสื่อความหมายระหว่างทางให้มากขึ้น และควรจัดทำป้ายอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับต้นไม้และพันธุ์ไม้ที่สำคัญ หรือมีการอธิบายกรณีที่มีสรรพคุณทางยาสมุนไพรเพิ่มเติม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เพิ่มขึ้น

10. สร้างจิตสำนึกให้เจ้าหน้าที่มีใจรักธรรมชาติมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ทุ่มเทให้แก่งานในหน้าที่รวมทั้งจะได้เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

4.6.3 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

1. มีการประชุมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติและคณะกรรมการหมู่บ้านโดยรอบอุทยานแห่งชาติ เพื่อสร้างความเข้าใจและร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ
2. จัดชุดประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ไปยังหมู่บ้านต่างๆ โดยรอบอุทยานแห่งชาติ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนในท้องถิ่น
3. จัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในท้องถิ่น ในเรื่องความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยเฉพาะประโยชน์ทางอ้อมของทรัพยากรธรรมชาติที่ช่วยให้สภาวะสิ่งแวดล้อมดีขึ้น และเชิญชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา คอยเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าหน้าที่
4. ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างรู้คุณค่าและเหมาะสมกับความสมดุลของธรรมชาติ เช่น ควรงดเว้นการล่าสัตว์ป่า การเก็บพันธุ์ไม้ การเก็บหาของป่า
5. จัดกิจกรรมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เช่น การปลูกต้นไม้ การจัดทำแนวกันไฟ การพัฒนาพื้นที่ป่าที่เสื่อมสภาพ
6. ให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว การดูแลรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว
7. สนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับนักท่องเที่ยว
8. สนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นที่อยู่รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติ รวมกลุ่มกันเพื่อสร้างงานให้เกิดรายได้ขึ้นนอกจากการเข้าไปเก็บหาประโยชน์ในเขตอุทยานแห่งชาติ เช่น จัดทำของที่ระลึกจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เพราะเมื่อราษฎรมีงานทำและมีรายได้การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าหรือการเก็บหาของป่าจะลดลงไปได้ในระดับหนึ่ง
9. เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการค้าขาย เช่น ขายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก และสินค้าพื้นบ้านให้กับนักท่องเที่ยว

10. สนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นภาคีท้องถิ่นนำเที่ยว เนื่องจากบางคนจะรู้จักพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเป็นอย่างดี เพราะเคยเข้าป่าเพื่อล่าสัตว์และเก็บหาของป่ามาก่อน ซึ่งสามารถจะนำความรู้ส่วนนี้ไปใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวได้

11. ให้ชุมชนที่อยู่ใกล้อุทยานแห่งชาติ มีส่วนร่วมในการให้บริการที่พักกับนักท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวพักที่บ้านในรูปแบบของโฮมสเตย์เพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และได้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชาวบ้าน เพราะในอนาคตหากนักท่องเที่ยวต้องการใช้บ้านพักจำนวนมากทางอุทยานแห่งชาติคงไม่สามารถรองรับได้เพียงพอ

12. จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสไปกับสัมผัสกับชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียงกับอุทยานแห่งชาติเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

13. สนับสนุนให้มีเครือข่ายผู้นำเยาวชนในแต่ละหมู่บ้านเพื่อเป็นแกนนำในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.6.4 ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว

1. ประชาสัมพันธ์ให้อุทยานแห่งชาติถูกจองนายอยเป็นที่รู้จักมากขึ้นในทุกระดับ โดยประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว จัดทำข้อมูลประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านทางอินเทอร์เน็ต เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวไปยังหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาต่างๆ

2. จัดทำเอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจและควรมีมีภาพประกอบเพื่อให้ประชาชนได้รู้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

3. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหรือประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้นำทางและเป็นวิทยากรให้ความรู้

4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีให้มากขึ้น

5. จัดให้มีร้านขายสินค้าต่างๆ เช่น อาหาร เครื่องดื่ม ของใช้ที่จำเป็น ของที่ระลึกในรูปของร้านค้าชุมชน โดยเฉพาะบริเวณน้ำตกห้วยหลวงซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาก ควรมีร้านค้าอยู่ใกล้ๆ เพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยว

5. จัดให้มีมีรถบริการนำเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติ

6. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่นอน หมอน ผ้าห่ม ในบ้านพักให้ครบทุกหลัง หรือจัดเตรียมอุปกรณ์เหล่านี้ไว้สำหรับให้นักท่องเที่ยวเช่า

4.6.5 ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ

1. ปรับปรุงและพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์ ให้ดีขึ้น
2. ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น บ้านพัก ห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ ลานจอดรถ เส้นทางต่างๆ ให้เพียงพอและเหมาะสม
3. ปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้ดูกลมกลืนกับธรรมชาติไว้ให้บริการข้อมูลต่างๆ กับนักท่องเที่ยว โดยจัดทำป้ายนิทรรศการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมและศึกษาข้อมูลก่อนเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่จริง และควรจัดให้มีสหกรณ์ร้านค้าสำหรับจำหน่ายสินค้าจำเป็นรวมทั้งของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว
4. จัดให้มีห้องประชุมที่มีไฮเทคอุปกรณ์ต่างๆ อย่างครบถ้วน เช่น เครื่องฉายวิดีโอ ชุดฉายสไลด์ เครื่องขยายเสียง
5. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดชุดประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ เช่น รถยนต์ เครื่องขยายเสียง วิดีโอ บอร์ดนิทรรศการเคลื่อนที่ และสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ
6. จัดให้มีหน่วยรักษาความปลอดภัยไว้บริการนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ

4.7.6 ด้านการส่งเสริมการลงทุน

การลงทุนใดๆ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติควรคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และควรมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขที่ชัดเจนไว้รองรับซึ่งการพัฒนาให้อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเปิดโอกาสให้มีการส่งเสริมการลงทุน ดังนี้

1. การลงทุนด้านการศึกษาค้นคว้าวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติ
2. เปิดโอกาสให้เอกชน องค์กรชุมชนท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น บริการรถนำเที่ยว อาหาร เครื่องดื่ม เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว